

Elitní jednotky a jednotky elity ve Francii

Referát Daniela Riche z univerzity sociálních věd v Toulouse, přednesený na mezinárodní celoarmádní konferenci Ozbrojené síly v mírovém půlstoletí, která se konala na VA Brno ve dnech 19. až 21. června 1995.

* * *

Pro lepší porozumění vztahům mezi elitními jednotkami a zbytkem francouzských ozbrojených sil je vhodné nejprve definovat význam termínu „elitní síly“.

Ne vždy je tento termín užíván ve vztahu k ministerstvu obrany: používá se i pro jednotky ministerstva vnitra a zvláště národního četnictva (viděli jsme např. úspěšný zásah zvláštní jednotky národního četnictva RAID při osvobození rukojmí v mateřské školce). Abychom mu plně porozuměli, musíme se na něj podívat z různých úhlů.

Můžeme podobně jako Hubert-Jean-Pierre Thomas dát na první místo rys podporovaný existující dichotomií mezi organizačním systémem a operačním systémem:

* Za prvé provedení bojového úkolu: jeho racionalizace je etičtější než jeho instrumentální podoba. Jeho legitimita spočívá na normálních hodnotách a dává prostřednictvím ideologie divergence a kulturní izolace armády tradičním vojenským hodnotám (disciplína, sebeobětování atd.) válečnickou image;

* Za druhé se jedná o rovnováhu vzájemného ovlivňování mezi institucí a jejím prostředím (rekrutace, formace, zaměstnání a inzerce). Jejich racionalizace je čistě instrumentální (využití kvantitativních metod) a spočívá na technických a ekonomických kritériích. Za pomoci modernistických termínů „komparace otevřené mysli“ a „ideálního image“ techniky a administrativy je zaváděna teorie konvergence.

Koncept elitních jednotek můžeme také řešit personálními projekty pro jejich příslušníky:

● **Určité institucionální projekt**, který spočívá na sledování dlouhodobé kariéry při zabezpečování obrany země. Obecný kontext je kontext zvláštností (specifik) vojenské profese, obtížné přenosných do civilních povolání.

● **Individuální či průmyslový projekt**: Ten vede k sledování profesionálních kvalit, snadno přenosných do civilu. Účastník může znamenat pro administrativu problém, protože jeho neloyalita se ve srovnání s cenou/výkonností formace dané armádou nevyplácí.

● **Nestabilní projekt či non-projekt**: Tato činnost vede ke krátkodobému utilitarismu a uspokojování bezprostředních potřeb armády. Často je užíván pro mladé vojáky, neschopné přizpůsobit se nárokům technologického pokroku.

● **Společenský či zasvěcovací projekt**: Akce vedoucí k zapojení malého kolektivu, výlučnějšího a konkrétnějšího než vojenské zařízení obecně, a k provádění činností, které jsou obtížně uplatnitelné v civilním životě (seskoky padákem, výcvik commandos, stíhací pilot). Řídí se nepsanými zákony malého kolektivu, jeho vnitřní soudržností, jeho nezá-

vislým a volným vztahem k institucím. Tento projekt se může týkat parašutistů, námořníků, commandos, tryskových pilotů a „četníků“ GIGN.

V této prezentaci výsledek není jen souhrnem rozdílů mezi civilisty a vojáky. Význam pro společnost je určen porovnáním s válečnou finalitou armád. Společnost se váže k druhému stupni; ve srovnání s vojenskými specifiky vyplývá, že armáda je více či méně odlišná od civilního sektoru.

Co se týče specifik vojenského systému, Pierre Dabiez určuje čtyři:

■ **Organická či strukturální specifika** stojí na dvou základních faktech, a to získat co nejlepší výsledek a dosažení lepší soudržnosti živé síly i zbraňových systémů. Jim je věnována v mírové době zvláštní pozornost, takže armáda není v pokušení zneužívat moc, kterou má; armáda prověřuje sama sebe a učí se čelit možným situacím, zejména polní cvičení jí dávají dost prostředků a relativní autonomii. První faktor koresponduje s tím, co se nazývá „vertikální“ charakteristika armády, která může být shrnuta třemi důležitými slovy: hierarchie, disciplína a uniformita. Druhá, „horizontální“ charakteristika je dána rozdílem druhů zbraní, automobilní službou, živou silou a specialisty, kteří jsou schopni v určitý moment zasahovat. To nám umožňuje jak poskytovat prostředky, tak na druhé straně udržovat připravenost vojáků.

■ **Etická specifika** jsou založena na skutečnosti, že vojenská kariéra má jistou auru smrti, takže ji někdo může přijímat i s vlasteneckou motivací, i jako jisté chování podobné psychologii japonských samurajů (lhostejnost, trpělivost, ale také bratrská solidarita, představovaná „duchem sboru“). Někdy jsou etické zvláštnosti umocněny tradicí a ceremoniály, které mohou vést k pocitu nadřazenosti a takovému sociálnímu postavení, u kterého je nebezpečí zneužití.

■ **Právní specifika** jsou dána určitým nadřazením pravidlům občanského zákoníku tím, že spor mezi vojáky je podřízen vojenské službě, ale na druhé straně to mají vojáci svými závazky ke společnosti těžší. Jestliže takto získávají vojáci určitou moc, je tato moc výrazně omezena jejich hodnotí.

■ **Politická specifika** mohou někoho překvapit, protože zde uvažujeme o armádě jako o čistě technické organizaci. Armáda je totiž institucí, jejíž členové nejsou jen pouze profesionálové násilí, ale bojují i za věc, ve kterou věří. Obrana neznamená jen ničit, ale připravit zemi na požadavky války, což předpokládá určitý konsenzus, který vylučuje příliš mnoho antimilitarismu, subverze a anarchie. Ti, kteří připravují obranné projekty, patří často k vyšším kruhům a tyto jsou většinou pro-vojenské.

Podle konceptu „elitní jednotky“, která může být definována jako funkční model (intervenční jednotky a teritoriální jednotky) či jako vztah činitele a struktury, nebudou tyto jednotky stejné. V prvním případě se jedná o intervenční jednotky vojska zasazení (FAR), ve druhém případě čtyři nebo pět elitních pluků.

FRANCOUZSKÉ SÍLY RYCHLÉHO NASAZENÍ

Francouzské síly rychlého nasazení (FAR), sestávající z 665 000 osob a 17 600 vozidel, rozšiřují hranice eventuálního použití, neboť poskytují intervenčním silám více rychlosti a pružnosti. Skládají se ze čtyř divizí, které mohou být nasazeny v pozemní obraně jako

celek nebo jako část i mimo území Francie, což umožňuje vládě rychle se rozhodovat, reagovat a plnit francouzské závazky vůči spojencům.

FAR od svého vzniku v 80. letech prodělaly značné změny, a to podle slov bývalého ministra Pierre Joxe zejména po válce v Perském zálivu. Potřebujeme zvyšovat naše kapacity, akceschopnost. A byla to právě válka v Perském zálivu, která ukázala, jaká opatření musí být v tomto směru provedena. Musíme znovu posílit kapacity profesionálních jednotek, aby mohly rychle reagovat. Posílit vojenský systém profesionálními vojáky ve speciálních jednotkách.

O SILÁCH RYCHLÉHO NASAZENÍ OBECNĚ:

Principy zasazení

Zasazení teritoriálních sil nastává za určité politické a mezinárodní situace a mělo by být provedeno během velmi krátké doby. K tomu jsou nezbytné námořní i vzdušné dopravní prostředky.

Prostředky armády

Pokud se vláda rozhodla, náčelník generálního štábu nařídí, které formace armády budou určeny, aby se staly součástí sil rychlého nasazení. Takové rozhodnutí má ale určitá omezení, a to vzhledem k :

- lepší adaptaci jistých jednotek k jistým situacím,
- legislativě, která stanoví, že v zámoří nebo mimo francouzské území mohou být zasazeni jen dobrovolníci nebo vojáci z povolání.

Možné akce

- udržovat státní suverenitu francouzských zámořských teritorií,
- zabezpečovat francouzské zájmy ve světě,
- účast v mezinárodních silách.

Tyto akce mohou být prováděny v případě vojenské potřeby a jsou charakterizované manévry jednotek bez nutnosti dobýt vhodný prostor, či zvláštními akcemi v oblastech, kde není žádná francouzská infrastruktura. Operace jsou předpokládány i v samotné Francii, za použití letounů či lodí jako prostředků dopravy.

NEJLEPŠÍ Z NEJLEPŠÍCH

Na druhém stupni projektu můžeme jednotky FAR vynechat. Tato úroveň se týká dvou kategorií jednotek, **specializovaných jednotek (GIGN)** a **nеспециализovaných jednotek**, které mají velkou operační kapacitu umožňující jejich použití ve velmi krátké době, v různých směrech na nepřátelském území (viz např. REP Zaire v r. 1978). Charakteristika příslušníků těchto jednotek je založena na:

- fyzickém výběru,
- intelektuálním výběru,
- velkém množství poddůstojníků a důstojníků,
- intenzivním výcviku (více než 200 dní ročně v poli),
- dvojí vojenské odbornosti každého příslušníka.

Při sledování a studiu těchto podmínek je třeba zdůraznit, že hrají důležitou roli v celé armádě. Ve vojenském sektoru představují takovou koncentraci kompetence, že každý poddůstojník a důstojník touží, aby k těmto jednotkám také patřil.

„Pluky národní služby (tj. vykonávající povinnou základní vojenskou službu) se v kontaktu s těmito jednotkami zlepšují a jejich příslušníci jsou hrdí na to, že se na dané akci s těmito jednotkami podílejí.“

Musím zdůraznit, že k této vysoké úrovni přispívá celá armáda, k takovým jednotkám nastupují nejlepší důstojníci po skončení školy. Totéž se týká poddůstojníků a vojáků.

Jestliže je totiž např. těžké se integrovat jako legionář ve francouzské cizinecké legii (po základním výcviku v Castelnaudary je to jeden ze sedmi), pak jen ti nejlepší z nejlepších (intelektuálně a fyzicky) jsou vybíráni, aby vstoupili do REP.

Průměrná úroveň hodnocení legionářů poslaných do REP je blízko 14, což znamená, že všichni kandidáti jsou potenciálními poddůstojníky. Samozřejmě tato vysoká kvalita vojáků působí jistě potíže po administrativní stránce, při hodnocení důstojníků a povyšování poddůstojníků a vojáků.

Co se týče nároků na důstojníky a poddůstojníky, jsou dodržovány příslušné předpisy a někdy jsou tyto nároky i oficiálně vyšší, což znamená, že jednotky jsou stále v operační pohotovosti, bez ohledu na konkrétní probíhající krizi.

Dostupnost poddůstojníků a důstojníků je založena na systému pohotovosti každé jednotky (všechny jednotky se střídají). Jako příklad mohu uvést, že v r. 1978 během intervenční akce v Kolwezi plukem, který bojoval proti katanžským povstalcům, nebyl pluk, který byl tehdy v pohotovosti, ale jiný, který mohl ve velmi krátké době shromáždit veškeré vojáky a byl připraven jít bojovat.

Tyto jednotky, které jsou specializované na intervenci, jsou postupně zaváděny ve všech rozvinutých zemích a jsou určeny pro různá vojenská zasazení, vyrovnávají mezery mezi různými sekundárními systémy bezpečnosti (před třemi roky se také Rusko rozhodlo mít své síly rychlého nasazení). Příslušníci těchto jednotek by měli být profesionálně přizpůsobitelní a ve velmi krátké době schopni nasazení na nepřátelských teritoriích.

* * *

Po válce v Perském zálivu, vedené Spojenými státy, jsme zjistili, že současná informační a komunikační společnost vytvořila nový přístup k válce. Byla prokázána kvalita a preciznost nasazené techniky a materiálu. Jisté noviny dokonce v této souvislosti použily termín „virtuální válka“, protože se zdálo, jako by z ní vymizel lidský aspekt.

V žádném případě ale nesmíme zapomínat na lidskou dimenzi, jak ve své poslední knize napsal Toefler, který rovněž upozorňuje na další důležitý aspekt: *Musíme udržovat rezervy vysoce vycvičených mužů, kteří dokážou využívat komplexní zbraňové systémy (noktovizory, lasery, orientace pomocí družic), protože jedině ti budou schopni pružně odpovědět na krizi, které se budou stále objevovat.*